

http://video.idnes.cz/?c=A140331_150020_tv-zpravy_mku&idVideo=V140331_145344_tv-zpravy_mku

Sociologie rodiny

Přenos sociálního statusu skrze
vzdělávání a působení rodiny

Třídní rozdíly a rodina

- a) Třídní rozdíly v rodinném chování
- b) Vliv třídního zařazení rodiny na vzdělanostní šance, rodina jako reprodukční jednotka

Třídně zakotvené rozdíly v rodinném chování

- Homogamie
- Sňatkový věk
- Otěhotnění do 20 let, kojení, přítomnost muže u porodu
- Počet dětí
- Úmrtnost obecně, Kojenecká úmrtnost, úmrtnost chlapců ve věku 1 – 15 let; úrazy
- Rozdíly ve výchově, podíl otce, tresty

Rodina a status

- Stratifikace – strukturovaná nerovnost ve společnosti
- Otroctví, kasty, stavy, třídy (majetek a typ zaměstnání, mobilita)
- Sociální mobilita
- Habitus, status, kapitál
- Metodologické problémy – jak určit status rodiny; měření inteligence; longitudinální výzkumy

Dosahování statusu v moderní společnosti

- Nejdůležitějšími determinantami dosahování individuálního statusu se v moderní společnosti staly **vzdělání, zaměstnání a příjem**
- Vzdelání jako klíčový faktor životního úspěchu (potřeba vzdělanější pracovní síly), ale zároveň významně determinováno sociálním původem jedince.

Selektivita vzdělávacích systémů

- Zajištění rovného přístupu ke vzdělávání jako priorita vzdělávací politiky a nástroj pro posílení sociální integrace a rovnosti šancí
- Většina států usiluje o odstranění selektivity vzdělávacího systému, nebo alespoň o posunutí selekce do vyššího věku
- Selektivita systému negativně ovlivňuje výsledky žáků, posiluje vazbu dosaženého vzdělání na vzdělání rodičů a přispívá k reprodukci sociálních nerovností i v pozdějších fázích životního cyklu

Diskuse

- Nerovnosti v přístupu na různých vzdělávacích stupních
- Jak je to v České republice?
- Zájmy různých aktérů
- Co všechno působí na přenos vzdělání?

Výzkumy

- Česká školní inspekce 2014. Rovný přístup ke vzdělávání...<http://www.csicr.cz/getattachment/5c47b440-66c0-4112-b33c-dd802de7859b>
- GREGER, David, et al. Názory českých rodičů a veřejnosti na časně rozdělování žáků. *Orbis scholae*, 2009, 3.3: 51-78.
- Matějů, P., & Straková, J. (2003). Role rodiny a školy v reprodukci vzdělanostních nerovností Sociologický pohled na úlohu víceletých gymnázií ve světle výzkumu PISA 2000/The Role of the Family and the School in the Reproduction of Educational Inequalities A Sociological Look at the Role of Multi-year Gymnasia in the Context of the Results of the PISA 2000 Study. *Sociologický časopis/Czech Sociological Review*, 625-652.
- Matějů, P., J. Straková, A. Veselý (eds.). 2010. Nerovnosti ve vzdělávání. Od měření k řešení. Praha: SLON
- [RABUŠICOVÁ, Milada](#). Impulz k dalšímu přemýšlení o vzdělanostních nerovnostech: věc trvá. *Studia paedagogica*, Brno: Masarykova univerzita, 2013, roč. 18, 2-3, s. 173-178. ISSN 1803-7437. doi:10.5817/SP2013-2-3-12.
- Simonová, N. 2011. *Vzdělanostní nerovnosti v české společnosti. Vývoj od počátku 20. století do současnosti*. Praha: SLON.
- Simonová, N., Soukup, P. 2009. „Reprodukce vzdělanostních nerovností v České republice po sametové revoluci v evropském kontextu.“ *Sociologický časopis*, 5: 935-965.

Historie vzdělanostních nerovností v ČR

- na poč. 20. stol. byli Češi nejvzdělanější populací z východoevropských národů, např. rozdíly mezi českou a německou společností byly naprosto zanedbatelné;
- po r. 1948 došlo k vysoké míře statusové inkonsistence
- po r. 1948 pokles významu vzdělání jako statusotvorného faktoru (v r. 1978 vzdělání vyčerpávalo pouze 12% variance mzdy mužů)
- kvůli mzdové nivelizaci se studovat nevyplácelo
- pokles prestiže vyššího vzdělání

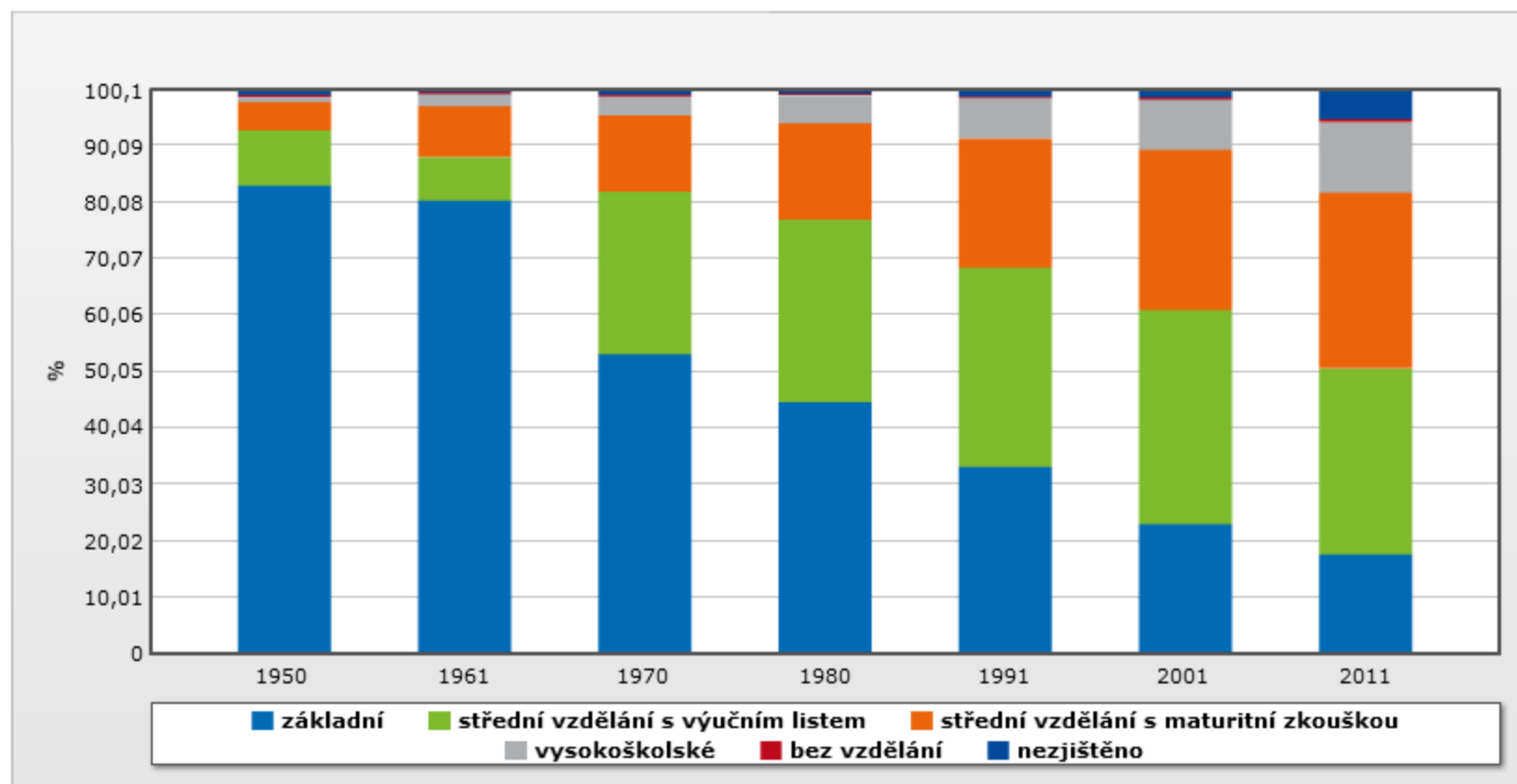
Současnost

- Nárůst statusové konzistence po roce 1989
- „Dědičnost vzdělání“
- Odlišné aspirace dětí z různě sociálně postavených rodin
- Nikoli inteligence, ale rodinné prostředí, vzdělání a postoje rodičů jsou klíčové pro výsledky ve škole (Rabušicová 1995)

Souhrnná data o České republice

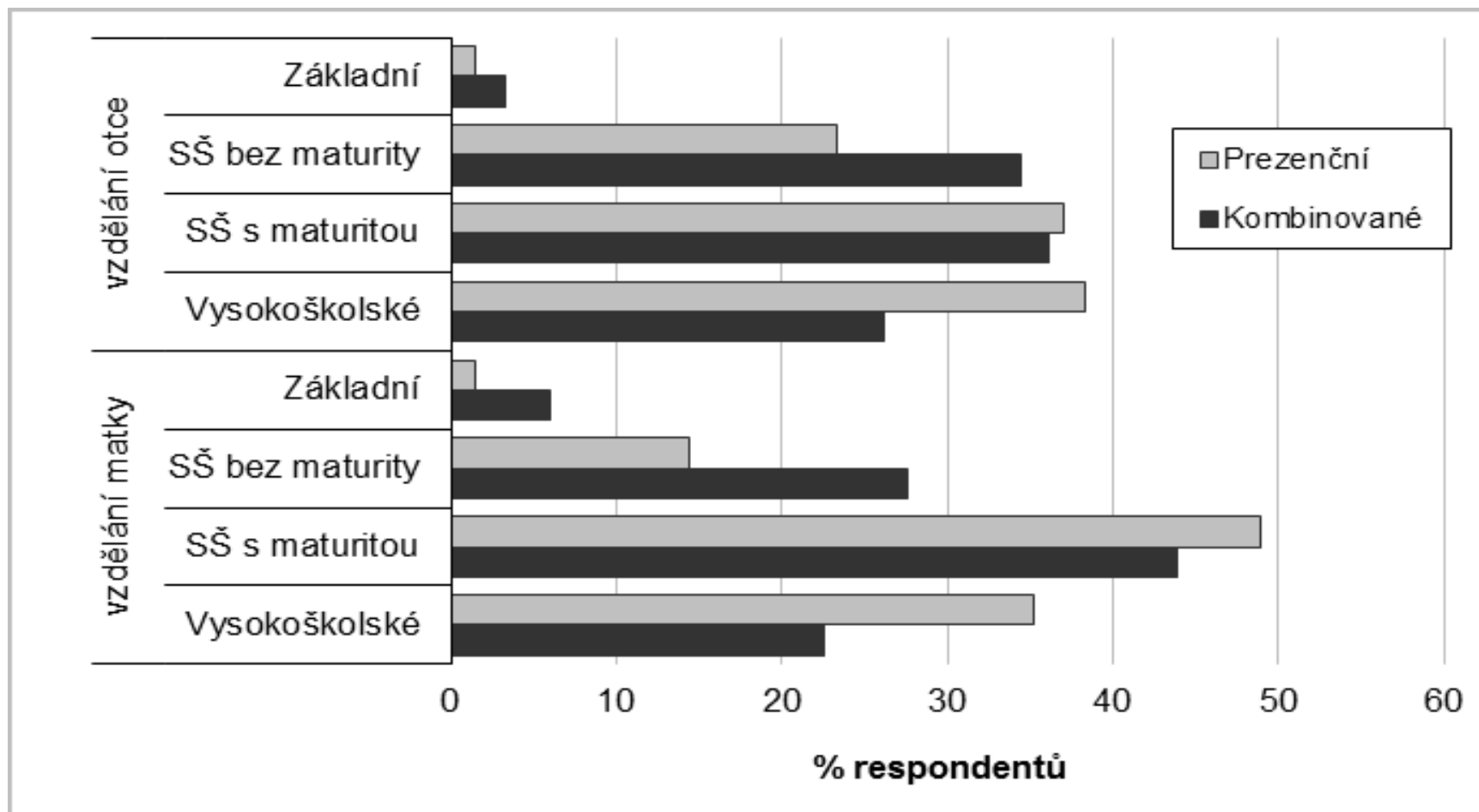

Obyvatelstvo podle dosaženého vzdělání

Zdroj dat: Sčítání lidu, domů a bytů

Studenti 1. ročníků MU podle vzdělání rodičů (2013)

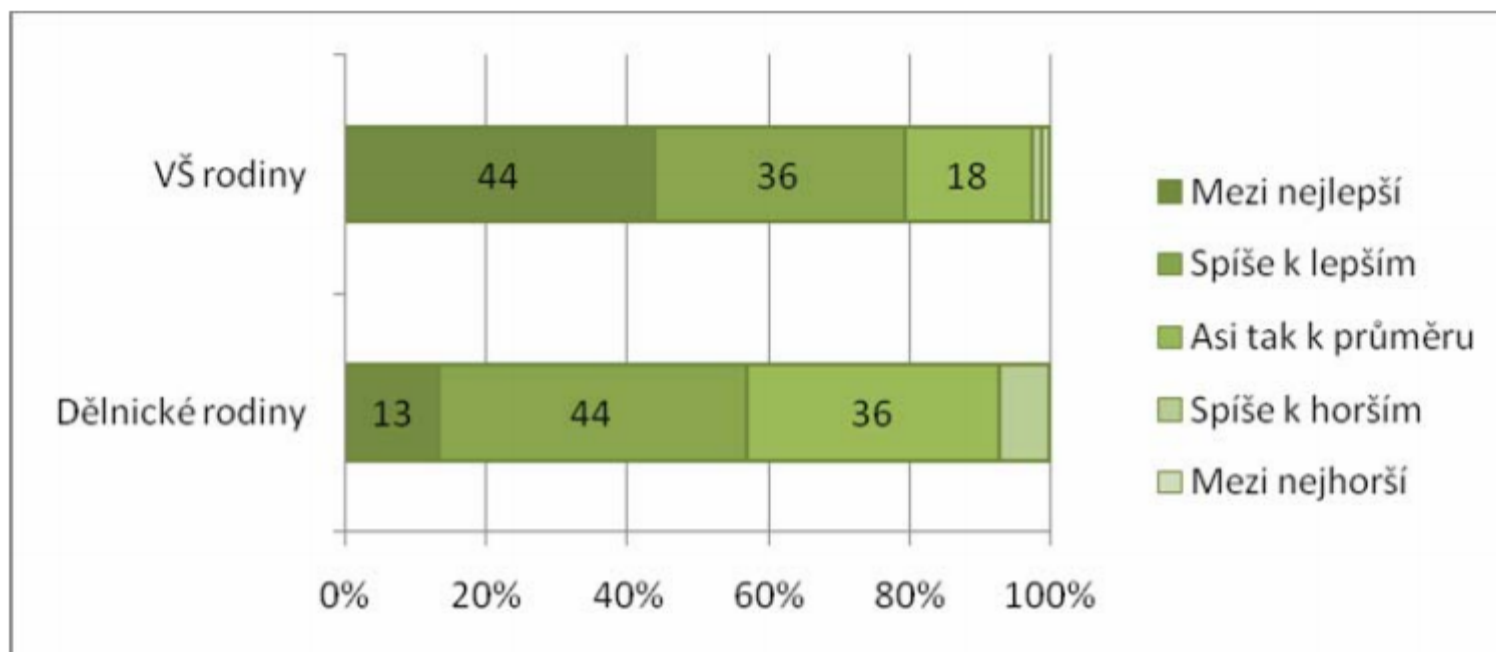
Výzkum „Rodiče a výchova“

2010, Sociologický ústav AV ČR

Kvantitativní výzkum

http://sdilenihodnot.soc.cas.cz/getfile.php?file=19844300&filename=RodiceVychova2010_VyzkumnaZprava.pdf

Prospěch dítěte ve škole podle typu rodiny (v procentech)

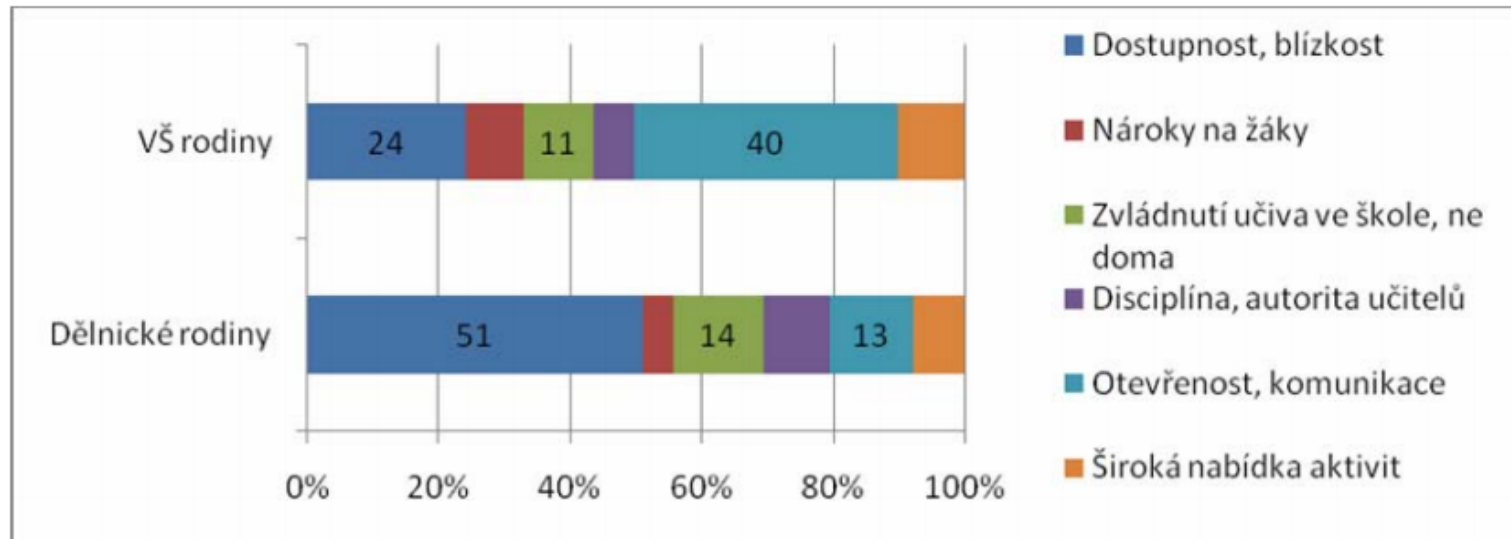

Rozdíl je statisticky významný na hladině významnosti 0,01

N = 325

Rodiče a výchova 2010

Nejdůležitější kritérium výběru školy po prvním stupni ZŠ podle typu rodiny (v procentech)

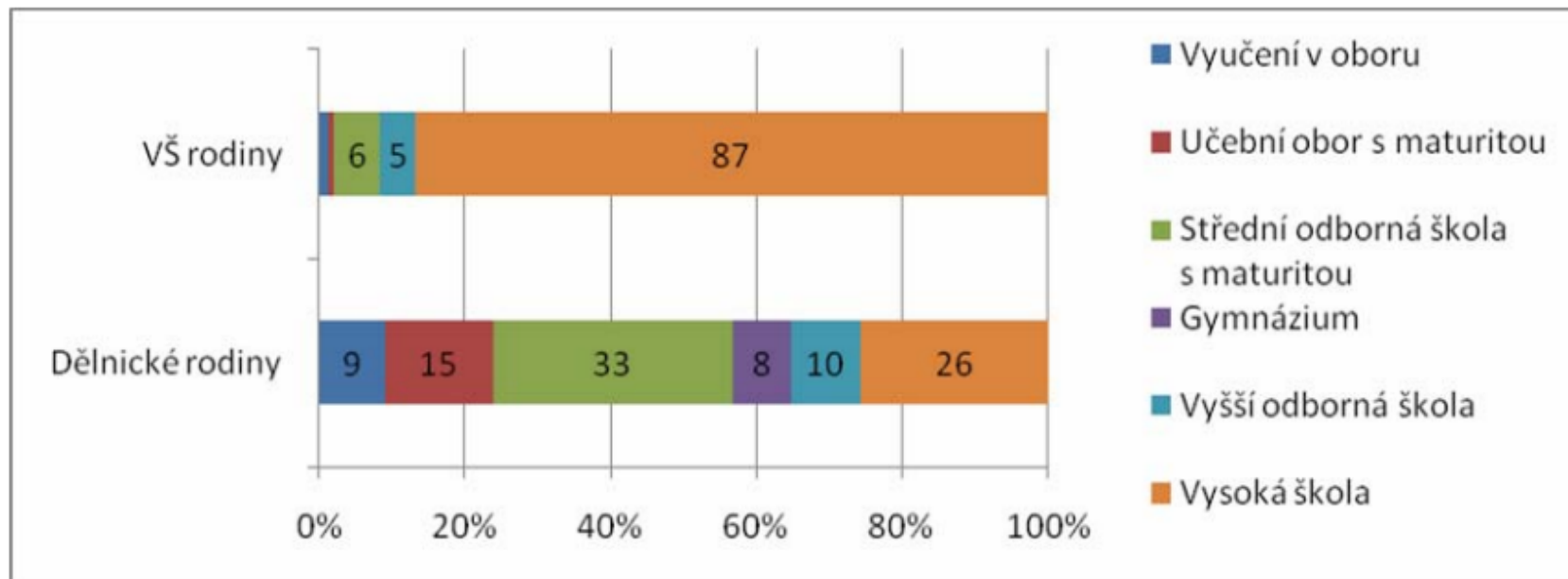

Rozdíly jsou statisticky významné na hladině významnosti 0,01

N = 325

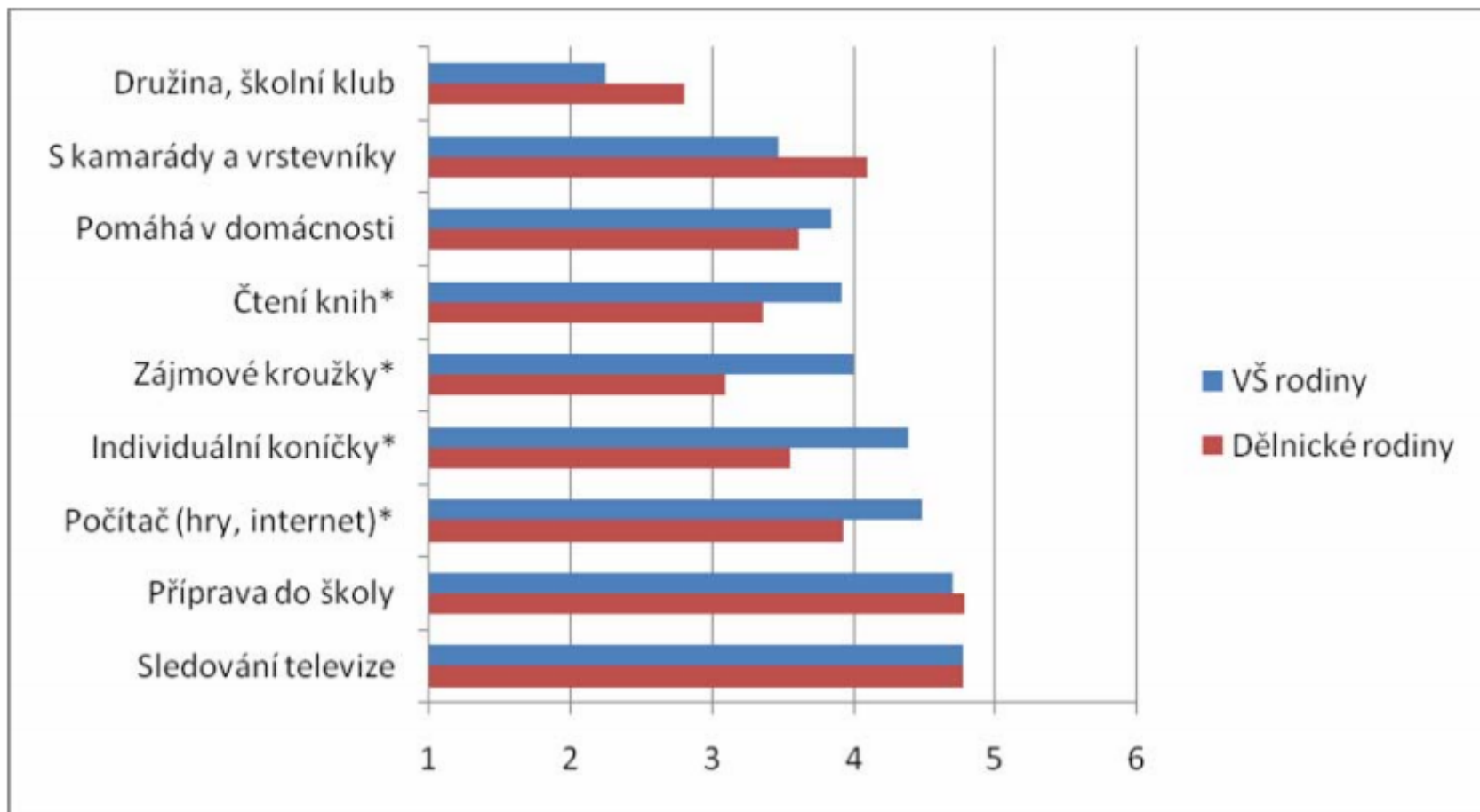
Vzdělanostní aspirace rodičů podle typu (v procentech)

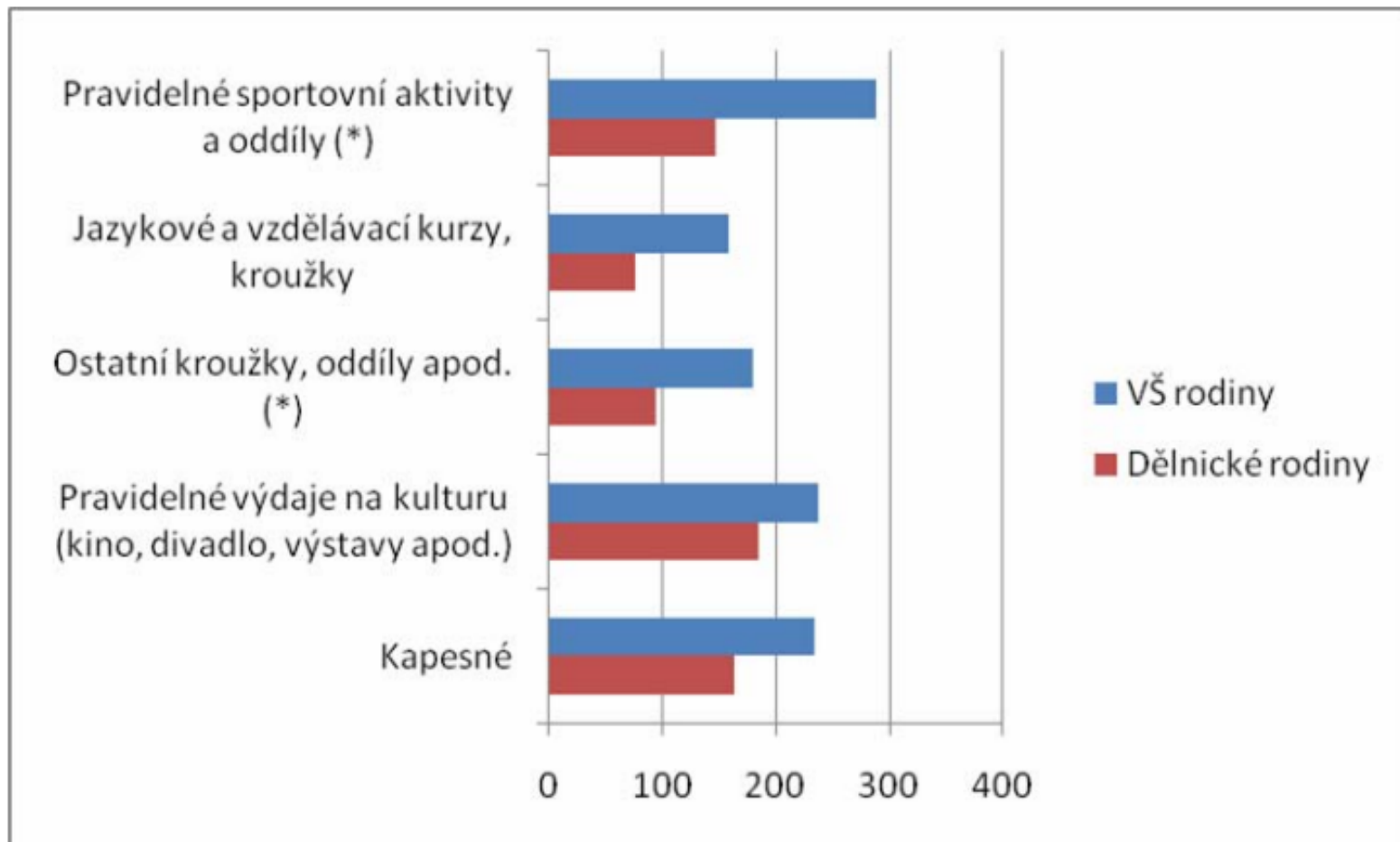
Rozdíl je statisticky významný na hladině významnosti 0,01

N = 319

Volnočasové aktivity dětí podle typu rodiny (průměrná intenzita)

Měsíční výdaje rodičů za mimoškolní aktivity dítěte (průměr v Kč)

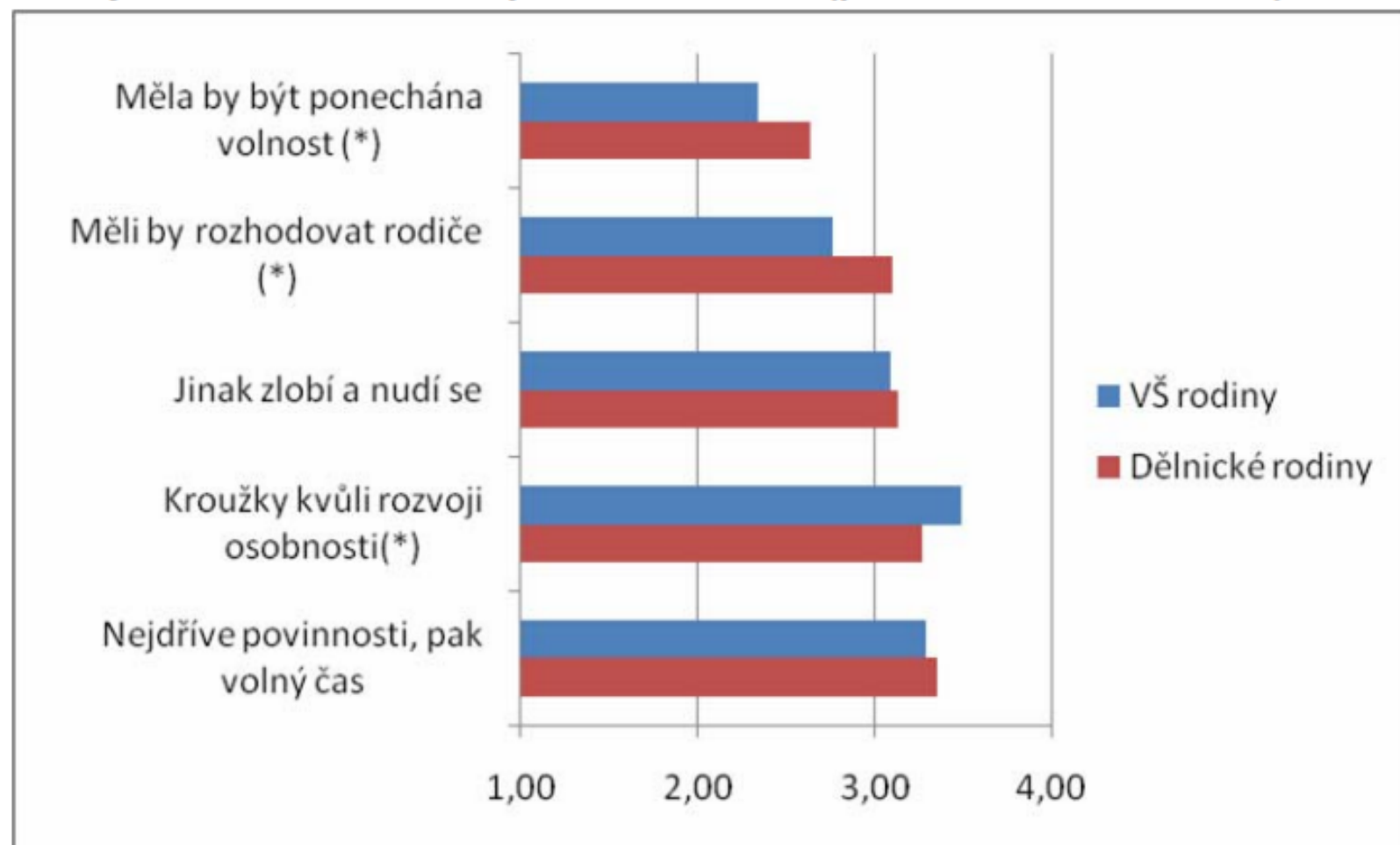

Konkrétní hodnoty odvozeny z přiřazení středních hodnot intervalovým kategoriím.

* Statisticky významný rozdíl na hladině významnosti 0,01

N = 290

Postoje rodičů k volnočasovým aktivitám dětí (průměrná míra souhlasu)

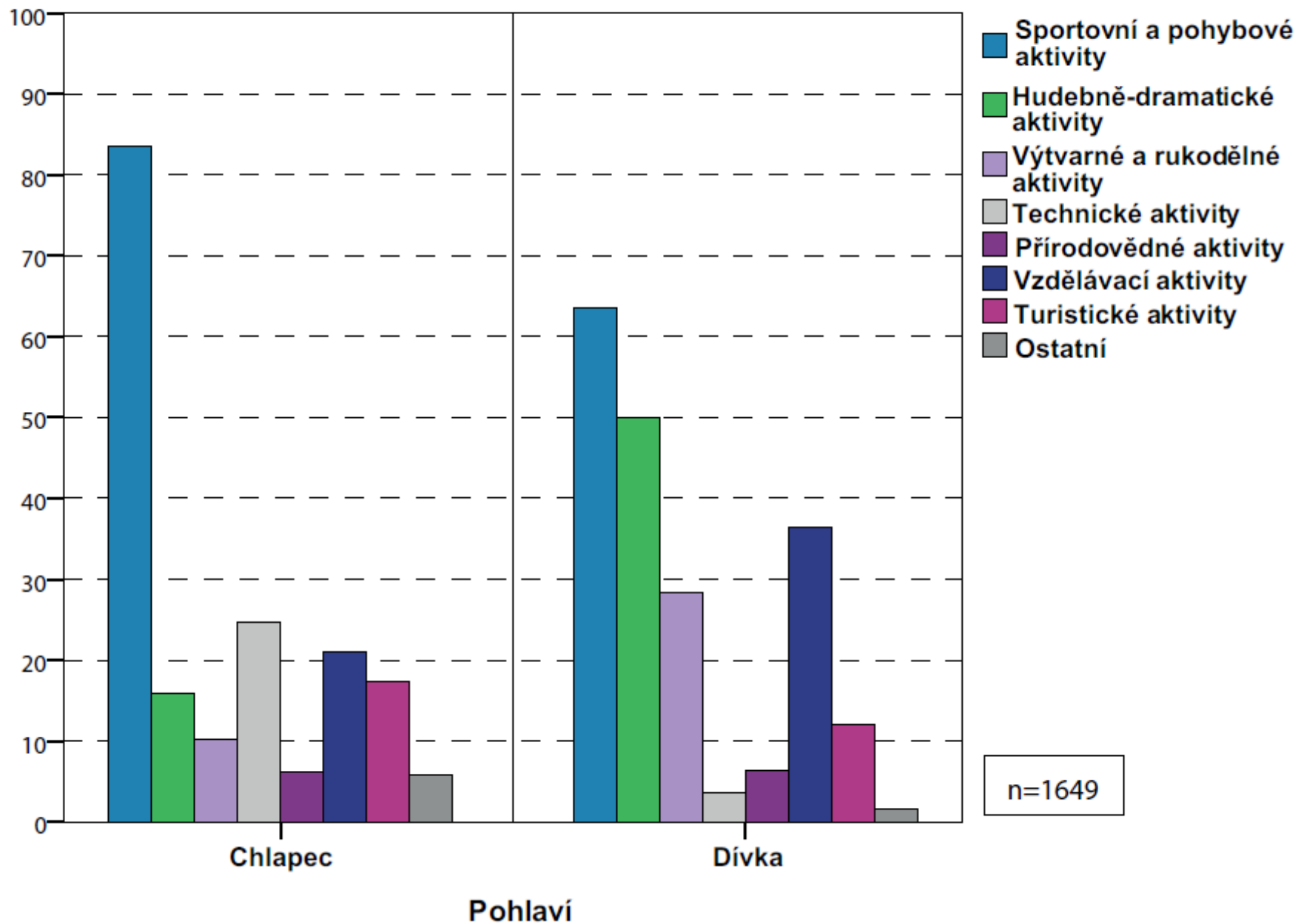
Průměrná míra souhlasu: 1 – „Rozhodně ne“; 4 – „Rozhodně ano“

Přenos genderových rozdílů na prac. trhu skrze působení rodiny

- Odlišná pozice dívek a chlapců ve škole
- Směrování do odlišných typů vzdělávacích drah – jakými způsoby?

Zdroje: S genderem na trh; Děti v ringu dnešního světa

Graf č. 30 Druhy navštěvovaných kroužků v souvislosti s pohlavím

Graf č. 51 Životní aspirace dětí v souvislosti s pohlavím

